

teit in eigen kring", welke dan uitgelegd wordt als een niets-met-elkaar-te-maken-hebben van kerk en politieke partij.

Was er bij de politieke voormannen een publiek opkomen voor het kerkelijk recht, dan kon er nog van vertrouwen sprake wezen. Nu is het vertrouwen op zijn minst sterk aan het wankelen gebracht, zoo niet geheel teloor gegaan.

Sappemeer.

B. JONGELING.

ZENDING EN EVANGELISATIE

VERSLAG VAN EEN REIS NAAR SOEMBA.

In De Reformatie van 21 December 1946 heb ik reeds een enkele mededeeling gedaan over het begin van mijn verblijf op Soemba. Door allerlei oorzaken ben ik er tot nog toe niet toe gekomen iets meer van mijn reis te vertellen. Maar deze week had ik juist in een vergadering, waar zendingszaken behandeld werden, de toezegging gedaan, enkele artikelen over mijn ervaringen op Soemba te schrijven, toen mij een dag later een stukje uit De Strijdende Kerk van 17 Mei j.l. werd toegezonden, waarin de Toornvliet zich beroept op de gegevens, die ik na mijn tocht naar de Vrijgemaakte Kerken op Soemba zou hebben meegedeeld. Dat stukje heeft mijn besluit, niet langer te wachten met het publiceren van mijn reiservaringen, versterkt. Tot die versterking hebben ook bijgedragen eenige mededeelingen, die mij bereikt hebben uit Indië zoowel als uit Nederland, waaruit blijkt, dat over mij en mijn reis onware geruchten in omloop zijn gebracht.

Het schrijven van deze artikelen heeft dan ook een dubbel doel: 1. belangstellenden iets te vertellen over wat ik in Indië, in het bijzonder op Soemba, gezien en gehoord heb en 2. den onjuisten indruk weg te nemen, die gewekt is door het artikel van ds T. en door de in omloop gebrachte geruchten. Bij den gang van mijn betoog wil ik mij laten leiden door het eerstgenoemde doel, omdat ik dat als hoofdzak beschouw. Hier en daar hoop ik dan enkele mededeelingen in te vlechten ter bereiking van het onder 2. genoemde doel.

Vooraf maak ik evenwel eenige algemeene opmerkingen over het stukje in De Strijdende Kerk. In 1840 heeft de Groningsche hoogleeraar P. Hofstede de Groot de inspiratie van de Heilige Schrift geloofd, omdat in den Bijbel te lezen stond, dat Jezus een vraat en wijnsuiper was. Wegens dit ijdel spreken over God en Zijn Woord werd die hoogleeraar door den Nijkerkschen predikant C. C. Callenbach op zijn vingers getikt. En wanneer in 1947 een Groningsche predikant een artikel schrijft, waarin hij de voorstelling wekt, alsof de „gegevens (die) de heer C. C. de Vries..... heeft meegedeeld" inderdaad door mij als gegevens, werkelijke feiten, zouden zijn meegedeeld, dan worde nu van uit Nijkerk geconstateerd, dat die Groningsche predikant gehandeld heeft in strijd met het 9de gebod, zooals dit in Zondag 43 der H.C. wordt uitgelegd.

Daar komt nog bij, dat ds T. de bedoelde „gegevens" alleen ontleend kan hebben, rechtstreeks of middellijk, aan een van het opschrift „Vertrouwelijk" voorzien rapport, terwijl hem geen toestemming tot publicatie gegeven kan zijn door iemand die daartoe bevoegd was. Ook dit is in strijd met de Christelijke zede.

Met dit Kort Verweer tegen het Kort Verweer van ds T. wil ik thans volstaan. De zaken die hij aanroert komen vanzelf ter sprake in het eigenlijke verslag van mijn reis, waarmee ik in een volgend nummer hoop voort te gaan.

Nijkerk.

C. C. DE VRIES.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Hooggeleerde Heer,

In „De Reformatie" van 3 Mei j.l. neemt U een schrijven op van den heer H. Oudekerk te De Bilt. U heeft de moeite genomen uitvoerig op den inhoud van dezen brief in te gaan. Ik meen dat het nuttig is mijnerzijds eenige dingen die den heer Oudekerk tot schrijven noopten, in het juiste licht te plaatsen.

Het congres van vrijgemaakten, in den brief bedoeld, zou oorspronkelijk in Zwolle gehouden worden. Op grond van bepaalde overwegingen meende men later dat Utrecht geschikter zou zijn als vergaderplaats. Met het oog daarop werd vanuit Schiedam contact gezocht met Uw neef, ds H. J. Schilder, die op zijn beurt weer eenigen, waaronder ik, verzamelde om met eenige Schiedammers verschillende details te bespreken. Enkel van de uitgenoodigde personen wenschten slechts onder bepaalde voorwaarden daaraan mede te werken. Zoo heb ik zelf deze voorwaarde gesteld: er zijn momenteel concrete moeilijkheden t.a.v. de A.R. partij, voor een deel ten gevolge van de vrijmaking. Niet alle moeilijkheden worden door iedere vrijgemaakte als zodanig beschouwd en/of gevoeld. Sommigen meenen dat in de A.R. voor vrijgemaakten geen

plaats meer is, anderen meenen met evenveel recht te moeten strijden voor blijven in de partij. In een dergelijke situatie leek me een congres waar uitsluitend sprekers zouden optreden die zouden aantonen dat breuk gebiedende eisch was, niet gewenscht. Wel echter een congres met als achtergrond den gedachtegang: wij vrijgemaakten hebben inderdaad zeer reëel allerlei moeilijkheden t.o.v. A.R. partij en -politiek, laten wij samen daarover spreken, zonder ons van te woren in eenigerlei opzicht te binden.

Bij de bedoelde organisatorische bespreking bleek a. dat meerderen deze gedachte deelden; b. dat in Schiedam moeilijkheden waren ontstaan die Utrecht b.v. nu nog niet had.

Sommigen vonden het zelfs zeer ongepast om deze zaken op een dergelijk congres te behandelen. Moelijkheden van dezen aard moest men liever bespreken op de eigen kiesvereniging.

Juist daarom werd besloten als onderwerp te kiezen: „Wat is heden onze politieke roeping?" Pas wanneer deze vraag principieel juist is beantwoord kan over de andere vragen worden gesproken.

De heer Oudekerk hield zich er van overtuigd dat zijn beschouwingen ten aanzien van dit congres misplaatst zijn. De titel van de aankondiging (hoewel niet door mij ondertekend, door mij geschreven) heeft hem op een dwaalspoor gebracht. Wij wisten zelf dat de titel niet klopte met het karakter van het congres; aangezien deze titel steeds gebruikt was, hebben we hem uit continuïteitsoverwegingen gehandhaafd. Aan dit „conservatisme" is dus zijn brief te danken.

Misschien zal deze toelichting hem niet overtuigen. Het is te hopen, dat de weergave van referaat en bespreking in de pers zodanig is, dat hij daaruit zuiver kan concluderen op welke wijze men op dat congres bijeen is geweest.

Overigens ben ik blij én dat hij zich hierover uitte, én dat deze brief in „De Reformatie" werd opgenomen. Het eerste laat zien dat men in vrijgemaakten kring eigen standpunt durft en kan hebben, het tweede, dat het met die „Schilder-dictatuur" nog niet zoo'n vaart loopt. Dingen die men van synodale zijde ons wel eens anders poogt te suggereren.

Hoogachtend,
J. M. ZINKSTOK.

LITERATUUR EN KUNST

Rudolf van Reest: „De trouw der kleine luyden". Uitg. Bosch & Keuning N.V., Baarn.

Nu, amper twee jaar na onze bevrijding, in een tijd van papierschaarste, is het al haast een waagstuk geworden, een boek uit te geven dat de oorlogsdagen, bezettingsjaren of concentratiekampen beschrijft.

Een stroom van literatuur of lectuur, persoonlijke belevenissen zoowel als fictieve geschiedenissen, trachten ons een beeld te geven van de gruwelen en het leed, dat de Duitschers over ons land hebben uitgeoefend. De reacties hierop zijn zeer verschillend. De een staat er nog zoo middenin, voelt nog zoo dagelijks den gruwel der verwoesting als aan den lijve, dat hij er niets van lezen wil; een ander kan er niet genoeg van krijgen; de meesten misschien vinden dat er voorloopig genoeg over geschreven is en vragen zich af, of de tijd al gekomen is voor een roman, die werkelijk een totaal beeld kan geven van de realiteit en haar geestelijken achtergrond.

Overheerscht in de meeste boeken niet het incidentele geval, dat gegeneraliseerd, een vals licht werpt op het geheel? Worden, aan den anderen kant, in boeken als van Willy Corsari's: Die van ons, waarin gepoogd wordt de heele verzetsbeweging binnen een klein raam te schilderen, niet belangrijke factoren vergeten, waardoor aan de werkelijkheid tekort gedaan wordt? Moeten we dus maar niet liever nog eenige jaren wachten, opdat alles beter kan bezinken en de nu schijnbaar nog belangrijkste feiten teruggebracht zullen worden tot hun werkelijke proporties?

Daarbij komt dan nog de teleurstelling bij velen over het Nederland van na den oorlog. Is ons land zijn helden wel waard gebleken? Is niet veel leed tevergeefs geleden, zoodat wij er maar liever van moeten zwijgen?

Redenen te over, om nieuwe boeken van dit genre verder maar ongelezen te laten. En toch geloof ik niet, dat men daar goed aan doet. Wij vergeten zoo licht de lessen van de geschiedenis, ook die van den recentsten tijd, waardoor wij niet alleen onrecht doen aan hen, die alles hebben geofferd voor de vrijheid, maar ook straks weerloos komen te staan tegenover de gevaren, die ons boven het hoofd hangen.

Daarom is een boek als dat van Rudolf van Reest, handelend over de Rotterdamse rampjaren 1940-1945 niet overbodig, doch zelfs om zijn strekking nuttig, zoo niet noodzakelijk. Wanneer hij het verzet der kleine luiden uitbeeldt, gebeurt dit niet omdat hun daden zoveel groter waren, dan die van anderen, maar omdat zij hun verzet zagen als een strijd tegen het booze, en den Booze, tegen machten der duisternis, die slechts in het geloof kunnen overwonnen worden. Bidden en werken, geestelijk en daadwerkelijk verzet moeten daarin samengaan.

Van Reest heeft zich de laatste jaren naam verworven als biograaf, eerst van Bilderdijk, den onver-

moelbaren bestrijder van den Franschen revolutiegeest, voor zijn tijdgenooten een „onbegrijpelijk mensch", voor zijn geloofsgenooten een held Gods; daarna van ds Kapteyn, den dapperen Groningschen predikant, die onverschrokken zijn leven veeld had in den strijd tegen de machten van onzen tijd, even revolutionair en zoo mogelijk nog goddeloos.

Romanschrijver in de gangbare beteekenis van het woord is hij eigenlijk niet, ook niet in dit laatste omvangrijke boek, dat het woord roman in zijn ondertitel draagt. Men kan hem terecht verwijten, dat hij de dingen zich niet rustig laat ontwikkelen, dat men te veel den schrijver zelf hoort. Het is een soort biografie van Karelse, den hoofdpersoon, een der vele kleine luiden, die in alle eenvoud, omdat zij moesten, hun steentje hebben bijgebracht voor de bevrijding van ons land. Hij is het geestelijk middelpunt van zijn gezin en daardoor wordt hij de hoofdpersoon en niet een zijner zoons, die stuk voor stuk grootscher daden hebben verricht dan hun vader.

Het gezin Karelse is beeld van dat groote volksdeel, verspreid over geheel Nederland, dat rustig het verzet aanvaardde, omdat het de geesten onderscheidde. De moeder een Friezin, vader Zeeuwsch van afkomst, de zoons en dochters echte Rotterdammers, voor een deel ondergedoken in den Achterhoek bij geestverwanten. Zoo vindt Nederland hier zijn centrum op een bovenwoning in het Overmaasche, daar waar de strijd het heftigst is geweest, na den Grebbeberg, waar ook een lid der familie streed en sneuvelde. Op den achtergrond staat het verwoeste Rotterdam, Hollands eerste havenstad, waar het hart uit weggerukt schijnt door het onmenselijke bombardement, dat pas goed den waren aard der Duitschers toonde. Het blijft het waarschuwend teken, ook als geveinsde vriendelijkheid het doet voorkomen, alsof ze zoo slecht nog niet zijn. Als Karelse, de treinconducteur over het viaduct door zijn vernielde stad rijdt, wijst hij landgenooten en bezetters op de onuitwisbare schande der Duitsche „helden". De brand der stad behoort tot de best beschreven gedeelten van het boek, de verbrande stad blijft het symbool van verzet tot het uiterste.

Is in het gezin Karelse een heele volkklasse geconcentreerd, in het verzet der familie is de geheele verzetsbeweging geconcentreerd. Vader zelf doet aan spionage, zij het in bescheiden vorm. Als bestuurslid van den Christelijken bond van Spoorwegmannen doet hij ijverig mee aan de ondergrondse actie. Door zijn gevangenneming krijgen we een teekening van de verhooren en executies, van verblijf in gevangenissen en concentratiekampen binnens- en buitenslands. In zijn huis bevindt zich natuurlijk een verboden radiotoestel, maar ook een jodenkind. Er heeft huiszoeking plaats met alle daaraan verbonden gevaren; bij een razzia wordt een zoon gevonden en naar Duitschland gevoerd met duizenden anderen. Het beestachtige vervoer wordt even aanschouwelijk beschreven als de avontuurlijke ontsnapping, gevolgd door jaren van onderduiken.

De andere kinderen illustreeren door hun houding weer andere facetten van onzen strijd. De een is lid van de K.p. en schiet zelfs een landverrader neer voor de oogen van zijn zuster, de ander is lid van de I.o. en zorgt voor distributiebeschelden, nadat hij door een N.S.B.-er uit zijn betrekking is gestooten; een dochter en schoondochter zijn koerierster en doen de gevaarlijkste dingen. Tenslotte is een der zoons aan het eind van den oorlog gids van een Amerikaanschen piloot. Hij overschrijdt de linies, maar keert als parachutist terug. Vader staakt dan juist op bevel der regering.

Zoo zeer komt de schrijver zelf onder den indruk van de tirannie in tal van verschijningen, dat hij niet over een Duitscher of een N.S.B.-er kan spreken, of we zien een satanische wreedaard of gluiperige gemeenheid op hun gezichten staan, die aan wijlen-Geddes' teekening van Spanjaard en priester doen denken. Veel beter dan deze geforceerdheid is de beschrijving van het Joodsche type, de pralerige, gewiekste zakenman met zijn helder verstand, die alles voorziet en doorziet, aanvankelijk meent met zijn goochelmeester er tusschen uit te kunnen komen, maar later de tragische figuur wordt van den radelooze, die zijn onafwendbaar doodslot achter geestigheid tracht te verschuilen.

En heel goed is ook het type van de vrouw in het verzet. Ver boven allen uit steekt moeder Karelse, de eenvoudige heldin, die stuk voor stuk haar man en al haar kinderen uit huis ziet gaan, die nameloos angst om hen uitstaat, maar nooit één van hen terughoudt, daar ze hun daden grooter ziet en even noodzakelijk als haar offer, die lichamelijke gebroken wordt, maar geestelijk een steun is voor allen. Heel goed is ook Hermien, de dochter, wanhopig van verdriet na het sneuvelen van haar verloofde, die tot ieders verontwaardiging trouwt met een Duitscher. Goed psychologisch verklaart de schrijver haar houding en geeft hij de oplossing: een stuk menschelijke tragiek groot genoeg voor een afzonderlijke roman.

Nog lang niet alle personen, die in het boek een rol spelen, zijn hiermee opgesomd. Zij blijven bijfiguren, evenals verschillende der kinderen. Zij komen en gaan als schepen in den mist. Het middelpunt blijven de ouders, Karelse en zijn vrouw, de typen van de kleine luiden, die in hun trouw aan Koningin en vaderland, trouw bleven aan hun hemelschen Vader, in Wiens dienst zij zich gevoelen, voor Wiens zaak zij hun leven

zelfs over-

erven als
Laat de
psychische
plekken v
schildert
val een di
dragen on
kostelijker
nis licht c
En hierdo
gen zullen
Gron.

BO

De Chri
zen moet.
dikwijls n
verschijn
zich laat
Lieveart
van De M
staan er
eerste ver
in hun e
vreemd h

In de h
plekken,
naar rhei
tel doorz
en gerech

Zooals
cirkel van
God. Van
naast goe
die gedich
trof. Alles
schenzin l
het moole
critiek ku
ten, dan
kele regel

Er staa
Laat het
alleen, al
sympathie
gaan.

Gron.

Amice

In een
thans gas
in groot

Goed g
loopt, ma
genoemd.

Het ge
dat leven
gen, of, w
dus het v

Want w
dat funda
onmogelij

Nu is
meerden
van het
niet meer

Een re
En dat
Dat is

politieke
sprak.

Dat is
jongeliede
over den

Hier g
heen, als
Reformati

Voor al
op het ge
is door C

de kerk,

De on
de nieuwe

Een m
de gesch
kosmos,

den mens